

Fantasie staat niet zo heel hoog aangeschreven. Net doen alsof brengt een mens niet ver. Je kunt je maar beter aan de feiten houden. Dat is zo ongeveer de gangbare waardering van fantasie. Iets extra's, een leuke versiering van het alledaagse leven, maar nodig is het niet. Fantasie is meer iets voor kinderen: die zijn nog niet wijzer. Kunstenaars die hun hele leven hun fantasie blijven gebruiken, worden ook vaak bekeken als 'een beetje kinderlijk'. Een volwassen mens hoort in de eerste plaats zijn of haar verstand te gebruiken. Toch zijn fantasie en verstand niet tegengesteld aan elkaar, want fantaseren is een belangrijke manier van denken. Ook bij fantaseren gebruik je je verstand. Kinderen fantaseren ook en zij horen en zien fantasieën van anderen in boeken en op de televisie. Pas geleidelijk gaan zij beseffen wat het verschil is tussen echt en fantasie.

Zich inlevend voor de geest halen

De allersimpelste vorm van fantaseren is denken in beelden die op dat moment geen weerspiegeling zijn van de werkelijkheid. Je haalt ze voor de geest en doet of voelt je alsof het werkelijkheid is. Dat laatste is belangrijk, want anders gaat het louter om zich iets *herinneren*. Bij fantaseren gedraag of voel je je alsof het om realiteit gaat. Je kunt je op een willekeurig moment herinneren hoe heerlijk je hebt geschaatst. Als je je echter op een moment dat je je chagrijnig voelt, bewust voor de geest haalt hoe heerlijk je gisteren hebt geschaatst en hetzelfde geluksgevoel over je voelt komen als op het ijs, fantaseer je op dat moment. Je staat namelijk niet op het ijs en het geluksgevoel slaat dus niet op de realiteit van dit moment.

Deze simpele vorm van fantasie komt waarschijnlijk voor het eerst voor in het tweede levensjaar als kinderen een beeld van hun moeder in zich meedragen, zodat ze korte perioden van scheiding kunnen verdragen. Als moeder er niet is, fantaseren ze moeder af en toe. Ze halen zich haar voor de geest. Dan lijkt het alsof ze er toch is. Beter is het te zeggen: dan *is* ze er, want men is het er in het algemeen over eens dat een kind tot een jaar of drie niet goed uit elkaar kan houden wat 'echt' en wat maar 'alsof' is.

Dat is een belangrijk verschil tussen de kinderlijke en volwassen fantasie. Voor kleine kinderen zijn de beelden uit de werkelijkheid en de beelden uit hun fantasie even 'waar' en levendig. Volwassenen moeten echter steeds goed weten of ze al denkend bezig zijn met fantasie of met werkelijkheid, met verbeelding of met waarneembare feiten.

Lees over het vasthouden van het beeld van moeder als zij er niet is, als een belangrijke stap in de ontwikkeling naar zelfstandigheid in het hoofdstuk Een veilige basis.

Iemand die op fantasiebeelden reageert alsof ze werkelijkheid zijn, noemt men psychotisch. Zijn fantasieën worden waanvoorstellingen genoemd.

Bron: Rita Kohnstamm, *Kleine ontwikkelingspsychologie I*, Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Uitgeverij, Houten 2009, p.275